زوردۇن سابىر

ئانا يۇرت

(3)

شىنجاڭ ياشلار - ئۆسمۈرلەر نەشرىياتى

زوردۇن سابىر

ئانا يۇرت

تارىخىي رومان

(3)

شىنجاڭ ياشلار- ئۆسمۈرلەر نەشرىياتى

«ئانا يۇرت» رومانىنى تەكشۈرۈپ بېكىتكۈچىلەر :
ئابدۇشۈكۈر تۇردى ، ئىمىن ئەخمىدى ، ئابلەت نۇردۇن ،
ئابدۇكېرىم راخمان ، مەمتىمىن ھوشۇر ، سۇلتان ھاشىم ،
ئازات سۇلتان ، نىجات مۇخلىس

مەسئۇل مۇھەررىرلىرى : ئابدۇراخمان ئەبەي
مەسئۇت خالىت
مەسئۇل كوررېكتورلىرى : ئابلىز ئابباس
ۋەلى زەيدىن
مۇقاۋىنى لايىھىلىگۈچى : شادىيە ھاشىم

ئانا يۇرت

(تارىخىي رومان)

(3)

ئاپتورى : زوردۇن سابىر

*

شىنجاڭ ياشلار ـ ئۆسمۈرلەر نەشرىياتى نەشر قىلدى
(ئۈرۈمچى شەھىرى غالىبىيەت يولى 100 ـ قورۇ ، پ : 830001)
شىنجاڭ شىنخۇا كىتابخانىسىدىن تارقىتىلدى
شىنجاڭ شىنخۇا باسما زاۋۇتىدا بېسىلدى
ئۆلچىمى : 1168×850 مم ، 32 كەسلەم ، باسما تاۋىقى : 19.75
2000 ـ يىل 11 ـ ئاي 1 ـ نەشرى
2006 ـ يىل 12 ـ ئاي 6 ـ بېسىلىشى
ISBN 7 — 5371 — 2970 — 3/I・988
باھاسى : 26.00 يۈەن
(ئۈچ كىتابنىڭ ئومۇمىي باھاسى : 78.00 يۈەن)
بېسىلىشتا ، تۈپلەشتە خاتالىق بولسا نەشرىياتىمىزغا ئەۋەتىڭ ، تېگىشىپ بېرىمىز

图书在版编目(CIP)数据

故乡一母亲:维吾尔文/祖尔东·沙比尔著. 一乌鲁木齐:新疆青少年出版社,2000一11

ISBN 7一5371 一 2970 一 3

Ⅰ. 故… Ⅱ. 祖… Ⅲ. 长篇小说一中国一当代一维吾尔语(中国少数民族语言) Ⅳ. I 247.5

中国版本图书馆 CIP 数据核字(1999) 第 69552 号

故乡—母亲(维吾尔文)

(历史长篇小说)

(3)

祖尔东·沙比尔 著

新疆青少年出版社出版

(乌鲁木齐市胜利路 100 号 邮编:830001)

新疆新华书店发行 新疆新华印刷厂印刷

850×1168 毫米 32 开 19.75 印张

2000 年 11 月第 1 版 2006 年 12 月第 6 次印刷

ISBN7—5371—2970—3/I·988 定价:26.00 元

(三册书总定价:78.00 元)

如有印刷装订问题请直接同出版社调换

44

غۇلجا شەھىرى ئاۋغۇست ئېيىدا ئۆز گۈزەللىكىنى تولۇق
كۆرسىتىدۇ : كوچىلارنىڭ ئىككى قاسنىقىدىكى سۇۋادان تېرەك-
لەر ئەتىگەنكى ئىللىق قۇياش ، سالقىن شامالدا يوپۇرماقلىرىنى
كۈمۈش تەڭگىلەردەك يالتىرىتىپ ئاستا ئىرغاڭلايدۇ . تېرەك
ئاستىدىكى ئېرىقلاردا ئېقىۋاتقان سۈزۈك سۇ ، گۈللەر ۋە ئالمى-
لار بىلەن ھۆسىن كۆرسەتكەن خۇش پۇراقلىق ھويلىلارنىڭ
ئالدىدىن ئۆتكەندە شىۋىرلاپ رەھمەت ئېيتىدۇ . سۇ چېچىلغان
كوچىلار ، قورۇلارنىڭ ئالدىلىرىدا دۇنيادىن غەمسىز قارا كۆز
باللار پىخىلداپ كۈلۈشۈپ بىر - بىرىنى قوغلىشىدۇ ، ھايات
لەززىتىدىن بەھرىمەن بوۋاي - مومايلار يۈزلىرىدىكى قو-
رۇقلىرىنى كۆپەيتىشىپ كۈلۈشۈپ ، بىر - بىرىگە قارد-
شىپ قويۇپ ئۇنسىز سۆزلىشىپ ئىچ - ئىچىدىن شادلىنىدۇ .
ئىسسىق نان ، سۈت - قايماق ساتقۇچىلار بۇك - باراقسان ،
سالقىن كوچىلاردا رىتىملىق ۋارقىرىشىپ ئالدىرىماي مېڭىشى-
دۇ . بازارغا ، دۇكان ئېچىشقا كېتىۋاتقان تىجارەتچىلەر بىر -
بىرىگە ئالدىراپ سالام بېرىشىدۇ - دە ، ئاياغلىرىدىن مودا بويىچە
غاچ - غاچ چىقىرىپ ، قىزىل مانچىستىر بۆكلىرىنى بىردە
كۆزىگە ، بىردە گەجگە تەرەپكە سۈرۈپ قويۇپ نېمىلەرنىدۇر
ھېسابلاپ مېڭىشىدۇ . باللار توپ - توپ بولۇشۇپ ۋارقىرد-
شىپ ، نېمىلەرنىدۇر تالىشىپ مەكتەپلەرگە ماڭىدۇ . كالاسكىدا
مەكتەپكە بارىدىغان باي باللىرى ھارۋىدا ئارغىماق ئاتلىرىدەك
غادىيىپ ئولتۇرۇپ ، زوقلانغۇچىلارنى ئىزدەپ ئىككى تەرەپكە پات -

此为试读，需要完整PDF请访问：www.ertongbook.com

پات قاراپ قويۇشىدۇ.

— يەنە مىزگان، — دېدى مۇتائالى خەلپىتىم تەسۋى سىيرىپ يازلىق چايخانىسىدا كۆرپە ئۈستىدە ئولتۇرۇپ، — بۇنىسى ئەتىگەنلىك چېيىمۇ، ئىشقا ماڭغىنىمۇ؟

— ئىشقا بولسا كېرەك خەلپىتىم، — يېڭىلا سەپەردىن قايتىپ كەلگەن قەشقەرلىق يىگىت ئورنىدىن مىدىرلاپ قويۇپ جاۋاب بەردى. خەلپىتىم هويلىسىدىكى قىپقىزىل مېۋىلىرى شاخلىرىنى ئېگىپ يەرگە يەتكۈزگەن ئالما دەرەخلىرىگە قاراپ قويۇپ:

— بۇ ئېلىخان تۆرەممۇ ئاشۇرۇۋەتتى. هەركۈنى بەش ۋاخ نامىزىغا، ئىشقا ماڭغان - چۈشكىنىگە مىزگان چالغىلى تۇرسا، ئۇنى ئاز دەپ بىر يەرگە ماڭسا ئالدىدا ئون ئاتلىق چاپارمەن، كەينىدە يەنە شۇنچىلىك، بۇ قانداق بولغىنى!

— هەزرەتلىرى بۇ گەپنى سىلى دېيەلەيلا، هېكىمبەگ غوجام دېيەلەيدۇ، باشقا كىم، هە راست، غېنى باتۇر دېيەلەيدۇ. يەنە ئاۋۇ كۆك ئاسماننى يېپىنچا، قارا يەرنى چۈشەك قىلىپ ئۈچ - تۆت ئايدىن بېرى چۆللەردە يېتىۋاتقان ئەسكەرلەرمۇ دېيەلەيدۇ جۇمۇسلا!

— هە، گەپ قىل ساۋۇتۇم، راست ئەمەسمۇ؟ جەڭ مەيدانىدا نامرات دېھقان باللىرى سوقۇش قىلىدۇ يۇ، راھەتنى بايلار كۆرىدۇ. نوغايگورد، ئۇچدەرۋازا، توغرىكۆۋرۈك كوچىلىرىدا ئاخشاملىرى نوغاي، ئورۇس ياشلىرى گارمون تارتىپ جىر - جىرلىشىپ ئويىنىشىۋاتقان، ئۇيغۇر بايلىرىنىڭ باللىرى ئۇلارنىڭ ئىچىگە كىرىۋالغان. ئالدىنقى سەپتە يۈز جەڭچى قۇربان بولسا ئۇنىڭ توقسان توققۇزى نامراتنىڭ بالىسى، شەھەردىكى ئىدارىلەردە ئۇنىڭ تەتۈرى، يۈز خىزمەتچىنىڭ توقسان توققۇزى شەھەر بايلىرىنىڭ باللىرى. نۇرمەھەممەتمۇ ئوقۇغانغۇ، تازا ياخشى ئوقۇغان بالا. ئۇ جەڭ قىلىۋاتىدۇ. ئۇنىڭ بىلەن ئوقۇ-

غان باي باللىرىنىڭ ھەممىسى ئىدارىلەردە، ئولتۇرۇشى كالاس-
كا، يېتىشى سىم كارىۋات، يېيىشى پولۇ - بەتتە. بىز شۇنى
دەپ سوقۇشۇۋاتىمىزما؟
— ياشاپ كەتسىلە ھەزرىتىم، سىلىنىڭ ھەربىر گەپلىرى …
— بولدى، بولدى ماختىما. ماڭ ھارۋىنى قات، چۆلۇقاي-
غا چىقىپ باغنى كۆرۈپ كېلىمىز.
ئاپئاق ساقال، قاڭشارلىق، گەۋدىلىك بوۋاي تىزىغا تايى-
نىپ ئورنىدىن تۇردى.
ئىككى ئات قوشۇلغان، سايىۋەنلىك خادىك شەھەر ئىچى —
ئوردا مەھەللىسىگە كەلدى، غوجام ئېلىخان تۆرەمنىڭ يېنىغا
كەتكەنىكەن، خادىك مەدرىسىنىڭ ئالدىدىن ئۆتۈپ، توغرىكۆۋ-
رۈككە قاراپ ماڭدى.
«ۋاقىتلىق ھۆكۈمەت» ئۆز ۋاقتىدىكى گومىنداڭ
ھەربىي شتابى جايلاشقان چوڭ باغدىكى قاڭالتىردا يېپىلغان،
بىر قەۋەتلىك ئۆيلەردە ئىدى. دەرۋازىدا قورallıق ئەسكەرلەر
بار ئىدى.
قاراۋۇللار دىن نازارىتىنىڭ نازىرى، ھۆرمەتلىك خەلپەم
ھەزرەتكە تىك تۇرۇپ چاس بېرىشتى. ھارۋا رەئىسلەر خىزمەت
بىناسى — ئىشىكى ئۇستىدە قاڭالتىردىن قىلىنغان چېدىرچە
لەمپىسى، تاختاي پەلەمپەيلىرىنىڭ ئىككى يېقىدا كۆك سىرلان-
غان رېشاتكىسى بار ئۆينىڭ ئالدىدا توختىدى. ئۇ يەردىمۇ ئەس-
كەر، قاراۋۇللار خەلپىتىمگە چاس بېرىشتى. خەلپىتىم پەلەم-
پەي بىلەن ئۆرلەپ زالغا كىردى. نېرىقى ئۆيدىن غوجامنىڭ:
— لەۋەي، خورجاغا ۋابال، بايلارغا سالايلى بۇ سېلىقنى! —
دېگەن سۆزى ئاڭلاندى. ئېلىخان تۆرەمنىڭ ساپ ئۆزبېك تىلىدا:
— بولمايدىلەر، شۇ نەقە، شۇ نەقە! — دېگەن سۆزى
ھەم ئاڭلاندى. ئىككى رەئىس بىر ئىشنى تالىشىۋاتقانلىقى ئېنىق
ئىدى. ئوتتۇرىدىكى ئۆيدىن ھۆكۈمەتنىڭ باش كاتىپى ئابدۇرۇپ

مەخسۇم ، ئۇنىڭ بىلەن ھەربىي ئىشلار ئىدارىسىنىڭ باشلىقى ئەخمەتجان قاسىمى ، ئىچكى ئىشلار نازارىتىنىڭ نازىرى قارا بۇرۇت ، ئاق يۈزلۈك رەخىمجان سابىر ھاجى چىقىپ مۇتائالى خەلپىتىمگە سالام بېرىشتى .

— مالىيە قىيىنچىلىقى ! — دېدى يەنە بىر ئۆيدىن ئاق يۈزلۈك بىر كىشى چىقىپ ، كۆپچىلىككە سالام بېرىپ ئالدىراپ سۆزلەپ . بۇ كىشى ھۆكۈمەتنىڭ مالىيە نازىرى ئەنۋەر مۇسابايوف ئىدى . ئۇنىڭ بىلەن بىللە ئېگىز ، قارا بۇرۇت ، قاڭشارلىق ئادەممۇ بىللە چىقىپ :

— ئەسسالامۇ ئەلەيكۇم ، ئابدۇمۇتائالى خەلپىتىم ھەزرەتلىرى ! — دەپ سالام بەردى . بۇ كىشى ئالىي سوت مەھكىمىسىنىڭ باشلىقى مۇھەممەتجان مەخسۇم ئىدى .

«ئازادلىق تەشكىلاتى» نىڭ غول ئەزالىرى ، قۇرغۇچىلىرىنىڭ تولىسى ھازىر ھۆكۈمەتنىڭ رەھبەرلىرى ئىدى . ئۇلار كېچە - كۈندۈز ئۆيلىرىگە قايتىشماي ئىشلەپ ، ئالدىنقى سەپ ، ئوتتۇرا ، شىمالىي ۋە جەنۇبىي يۆنىلىشتىكى بىرنەچچە ئون مىڭ ئەسكەر ، ئىدارە - ئاپپاراتلار ، شىركەت ، زاۋۇت ، كان ، دېھقانچىلىق ، چارۋىچىلىق ۋە مەكتەپلەر ، ساقلىقنى ساقلاش ئىشلىرىدىكى قىيىنچىلىقلارنى ھەل قىلىش ئۈچۈن ۋۇجۇدى بىلەن بېرىلىپ ئىشلىمەكتە ئىدى . «ھەممە ئالدىنقى سەپ ئۈچۈن» دېگەن گەپ ھەممىلا جايدا تەكرارلىناتتى ، ھەممە ئىش مالىيىگە تاقىلاتتى . ئوزۇق - تۈلۈك ، قورال - ياراغ ، قاتناش ئۈچۈن ماشىنا ، ئات - ئۇلاغ ، كىيىم - كېچەك ، دورا ۋە ماتېرىياللار ، گېزىت - ژۇرناللار... ھەممىلا ئىش پۇل بىلەن پۈتەتتى . غۇلجا بايلىرى قورۇ - قويلىرىنى ، مال - دۇنياسىنى ، زاۋۇتلىرىنىڭ كىرىملىرىنى تەقدىم قىلىشماقتا . دېھقان - چارۋىچىلار ئۆزلىرى ئاچ قالسىمۇ قولىدا بارلىرىنى ئالدىنقى سەپكە بەرمەكتە ، لېكىن يەنىلا مالىيە قىيىنچىلىقى

ئېغىر ئىدى.

— قېنى، قېنى! — دەپ يىغىن زالىنى كۆرسەتتى ئابدۇرۇپ مەخسۇم ئوتتۇردىكى چوڭ قوش ئىشىكلىك ئۆينى ئىككى قولى بىلەن ئىشارەت قىلىپ. رەھبەرلەر ئابدۇمۇتائالى خەلپىتىمگە ئەگىشىپ نەقىشلىك فرانسۇز ئورۇندۇقلىرى بىلەن بېزەلگەن خانىغا كىرىشتى. دۇئادىن كېيىن خەلپەم ھەزرەت كۈلۈپ قويۇپ:

— ئەنۋەر ئەپەندىم بار يەردە قىيىنچىلىق بولماس. ھەر كۈنى زاۋۇتىڭىز تۆت قېتىم «پۇل» دەپ ۋارقىرايدۇغۇ! — دەپ چاقچاق قىلدى. كۆپچىلىك كۈلۈشتى.

— ھەر كۈنى تەرەپتىن ئادەملەر كېلىۋاتىدۇ. ئۈرۈمچىدىن، قەشقەر، خوتەن، تۇرپان، قۇمۇللاردىن كېلىۋاتىدۇ. ھەربىي مەكتەپ ئوقۇغۇچىلىرىمۇ كۆپىيىۋاتىدۇ! — دېدى ئەنۋەر مۇسابايوفمۇ لايىقىدا چاقچاق قىلىپ، — زاۋۇتىمىز ھەر كۈنى «كېلىۋاتىدۇ، كېلىۋاتىدۇ!» دەپ خەۋەر بېرىپ تۇرۇۋاتىدۇ!

كۆپچىلىك يەنە كۈلۈشتى.

— پۈتۈن شىنجاڭدىكى ئېزىلىۋاتقان مىللەتلەرنىڭ كۆزى غۇلجىدا، — دېدى ئەخمەتجان قاسىمى، — ئاپرىلنىڭ ئاخىرىدا سوپاخۇن پولكوۋنىك سەكسەن يەتتە نەپەر پىدائىي بىلەن كېلىپ بىزنىڭ سېپىمىزگە قوشۇلدى. بورتالادىن، شىخودىن يەنە قاراشەھەر، ئاقسۇ، كۇچالاردىن كېلىپ قوشۇلۇۋاتقانلارمۇ بار. لېكىن مالىيەدە قىيىنچىلىق چوڭ بولسىمۇ، بىزنىڭ ئەمگەكچى خەلقىمىز يۆلەنچۈكىمىز، خەلقپەرۋەر بايلىرىمىزمۇ كۆپ، تاربىغاتاي ۋالىيسى باسباي بىزگە مىڭ تۇياق قوي ياردەم قىلدى!

— ھە، ۋاھ! — دېدى رەخىمجان قىزىقىپ، — قازاق بايلىرى مىڭ قوي بەرگەن يەردە ئۇيغۇر بايلىرى قالاتتىمۇ؟

شۇ چاغدا زالغا ئىككى رەئىس — ئالدىدا ۋىجىك، كەكە

ساقال ، ئاق خالات ، بېشىغا تاشكەنت دوپپىسى كىيگەن ئېلىخان
تۆرەم ، كەينىدە ئېگىز ، ئاپئاق بۇرۇتلىرى ئىككى ياققا قايرىل-
غان ، چاقچاق ئاق ساقىلى ئۆزىگە ياراشقان ، ئاق يۈزلۈك ،
قاڭشارلىق ، سارغۇچ خالات ۋە يېشىل دۇخاۋا گۇللۈك بۆك
كىيگەن ھېكىمبەگ غوجام كىرىپ كەلدى . كۆپچىلىك ئورۇنلى-
رىدىن دۇررىدە تۇرۇشتى . رەئىسلەر مۇتائالى خەلپىتىم بىلەن
ئاۋۋال كۆرۈشتى . خەلپىتىم ئاپئاق ساقال ، ئاپئاق سەللە ۋە
ئاق خالات بىلەن ھەيۋەتلىك كۆرۈنەتتى .
— قەرز ۋەرەقى تارقىتىشنىڭ گېپى ! — دېدى ھېكىم-
بەگ غوجام سالامىلىشىشلاردىن كېيىن دۇئا قىلىپ ئولتۇرۇپ
بولۇپ ، — خۇرجاغا سېلىق سالمىغان ياخشى دەۋاتىمەن
تۆرەمگە .
— ئىستىقلال ھەممە ئۈچۈن ! — دېدى تۆرەم ئاچچىق
كۈلۈپ قويۇپ ، — ئەسكەرلىرىمىز ۋاللاھىلئەزىم ، بىللاھىل-
ئەزىم دەپ قۇرئاننى سۆيۈپ قەسەم ئىچىپ غازاتقا ماڭدى .
ئازادلىق ئۈچۈن كۈرەش قىلماسلىق جىنايەت ، زۇلۇمغا قارشى
تۇرماسلىق خىيانەت !... مانا بۇ «ئويغان» گېزىتىنىڭ چاقىرىقى .
باي ، گاداي ئايرىلمايدۇ . پۇلى بارلار پۇلىنى ، پۇلى يوقلار
جېنىنى ئۇرۇشقا ئاتىماق لازىم !
تۆرەمنىڭ ھەربىر سۆزى بۇيرۇق ، ھۆكۈم بولۇۋاتقان كۈن-
لەردە ، ئۇنىڭ گېپىنى يىرىدىغان ئادەملەر يوقنىڭ ئورنىدا .
— لەۋەي ، — دېدى ھېكىمبەگ غوجام يەنە گېپىنى
تەكرارلاپ ، — خۇرجانىڭ غېمىنى يەپ ئىنقىلابنى باشلىغان
بىز . مەقسىتىمىز خۇرجانى زۇلۇمدىن قۇتۇلدۇرۇشقۇ تەقسىر ؟
شۇنداق . ئۆلۈۋاتقانمۇ خۇرجا ، جېنىنى ئالىقىنىغا ئالغانمۇ خۇر-
جا . ئۇرۇشتىمۇ شۇلار ، بۇ يەردە يەنە زۇلۇم شۇلارغا ئارتىلسا
ئادىللىق بولماس !
— ھەق راست ، — دېدى ئابدۇمۇتائالى خەلپىتىم

دەرھاللا ، — قەرز ۋەرەقى قولىدا بارلارغا تارقىتىلغاي . ئۈچ ۋاخ تامىقىغا ئامالى يوق ئادەم ھەج قىلىسمۇ راۋا ئەمەس . مانا مەن يۈز مىڭ دوللارلىق قەرز ۋەرەقى ئالىمەن !

— مەن بىر مىليون دوللارلىق ئالاي ! — دېدى ئەنۋەر مۇسابايوف .

— ھە ، مەنمۇ تۆت يۈز مىڭ دوللارلىق ! — دېدى ھېكىمبەگ غوجاممۇ دەرھاللا ، — مېلىمىز تۈگىسە ، ساندۇقتا ئالتۇنلىرىمىز بار ، ئۇمۇ تۈگىسە يەر - زېمىنىمىز بار . خۇرجادا بىر ئات ، بىر كالا ، ئىككى - ئۈچ خو يەردىن باشقا نېمە بار ؟ لەۋەي ، خۇرجا قاقشىمىغاي ئەمدى !

ئېلىخان تۆرەم دەرھال گەپنىڭ ماۋزۇسىنى يۆتكىدى :

— مەن ئەخمەتجاننى ئېلىپ بۈگۈنلا بورتالاغا ماڭىمەن ، سۇيدۇڭ 1 - ئاتقۇچى پولك ھازىر بورتالادا . ئۇلار شىخوغا ھۇجۇمغا مېڭىشىنىڭ ئالدىدا بىز بېرىپ ئەسكەرلەردىن ھال سورايمىز !

— بىزمۇ بارايلى ! — دېيىشتى كۆپچىلىك خۇشال بولۇپ ، — خۇدايىم نۇسرەت ئاتا قىلغاي !

— بۇ يەردە ھېكىمبەگ غوجام تۇرۇپ بەرسۇن ! — دېدى ئېلىخان تۆرەم بۇيرۇق بەرگەندەك سۆزلەپ ، — بىز ھازىرلا يولغا چىقىمىز . شىخونى ئالساق ئۇرۇمچىنىڭ يولى ئېچىلىدۇ . مۇشۇ ئورۇسلارلا كاشىلا قىلمىسىلا بۇ يىل بىزنىڭ ئىسلام بايرىقىمىز شىڭشىڭشياغا قادىلىپ بولىدۇ ، خۇدايىم بۇيرۇسا !

— ئامىن ! — دېدى مۇتائالى خەلپىتىم قوللىرىنى كۆتۈرۈپ . ئۇلار ئېلىخان تۆرەمنىڭ دېگىنىدەك بولۇشنى تىلەپ ، چىن كۆڭۈللىرىدىن ئاللاتائالادىن شاپائەت تىلەشتى . خەلپەم ھەزرەت سۈرە ئوقۇپ ھەربىر «ئامىن» دېگەندە ، تىترىگەن ئاۋازلارمۇ تەڭلا «ئامىن» دېيىشتى . ھەممىنىڭ كۆزلىرى ياش ، لەۋلىرى تىترىمەكتە ئىدى .

此为试读，需要完整PDF请访问： www.ertongbook.com

— زۇلۇم ، ھاقارەت سۆكەك - سۆكەكتىن ئۆتكەچكە ، بىز جېنىمىزنى ئالىقىنىمىزغا ئالغان . بىزگە لازىمى ئادىمي ھايات . بىز باشقىنىڭ رىزقىغا قول سوزمىدۇق . باشقىنى قۇل قىلماقچى ئەمەسمىز ، ئۆزىمىزنى قۇتقۇزماقچى . مۇشۇ ئورۇن-دۇقلارنىڭ ، مۇشۇ ئۆيلەرنىڭ تىلى بولسا سۆزلەر ئىدى : ياۋىس-لىنىڭ بېشىمىزغا دەسسەپ تۇرۇپ نېمىلەرنى قىلمىدى ؟ نى - نى ئوغلانلىرىمىزنىڭ كۆزىنى ئويدى ، تېرىسىنى سويدى ، بەدىنىگە يىڭنە سانجىپ قىيناپ جېنىنى ئالدى . بايلىقىمىزنى خالىغىنىچە بۇلاپ - تالىدى ، مەردلىكىمىزنى ئاجىزلىقىمىز ھېسابلىدى ، كەڭ قورساقلىقىمىزنى دوتلۇقىمىز دەپ چۈشەن-دى ، بىز ئۇلارنىڭ ئالدىدا XVI - XVII ئەسىرلەردىكى نېگىرلار ، ئىندىئانلار بولۇپ قالدۇق . ھەتتا ئۇلار بىزنى مىللەت سۈپىتىدە يوق قىلىۋەتمەكچىمۇ بولۇشتى . مەن ئۆز قۇلىقىم بىلەن : «بۇ خەق مۇنبەت يەردە ئۆسكەن ياۋا ئوت ، يۇلۇپ تاشلاپ يەرنى ئىشلىتىش كېرەك !» دېگەنلىرىنى ئاڭلىغانمەن !

— راست ، راست ، ھاقارەتلەنمىگەن ، ئازابلانمىغان كىم قالدى ؟ بۇنداق زالىم ھۆكۈمەتنى ئاغدۇرمىساق ئەۋلادلىرىمىز قارغىمامدۇ بىزنى !

— ۋاللاھىلئەزىم ، بىللاھىلئەزىم !

— قانغا قان ، جانغا جان !

— ئەلقىساسۇل مىنەلھەق !

دۇئا قەسەمگە ، خەلق ۋە ئۆزى ئالدىدىكى ئەھدىنامىگە ئاي-لاندى . ئۇلار ھاياجانلانغان ، روھلانغانىدى . گويا ناپولېئون 1811 - يىلى موسكۋادىن چېكىنمەك بولغاندا ، كوتۇزوف ئەيسا-نىڭ تامغا مىخلانغان سۈرىتى ئالدىدا يىغلاپ تۇرۇپ ھاياجان بىلەن سۆزلىگەندەك ، گويا گېرمانىيە 1941 - يىل 6 - ئاينىڭ 22 - كۈنى ئەتىگەن سائەت ئۈچتە سوۋېتقا ھۇجۇم قىلغاندىن كېيىن ، 1941 - يىل 7 - ئاينىڭ 3 - كۈنى ستالىن

پۈتۈن سوۋېت خەلقىگە رادىئودا قەسەم مەنىسىدە سۆزلىگەندەك ، يەنە گويا 1937 ـ يىل 7 ـ ئاينىڭ 7 ـ كۈنى ياپونىيە جۇڭگوغا بېسىپ كىرىپ لۇگوچياۋ ۋەقەسىنى پەيدا قىلىغاندىن كېيىن ، 8 ـ ئاينىڭ 25 ـ كۈنى ماۋ زېدۇڭ يەنئەندە قەسەمسىمان نۇتۇق سۆزلىگەندەك ۋە يەنە گويا شۇ چاغدا جياڭ جيېشىمۇ ئوخشاش مەزنىدە ، شۇ ئىش توغرىسىدا بايانات ئېلان قىلغانغا ئوخشاش...

ئۇلار خەلقى ئالدىدا ئۆزلۈكىدىنلا قەسەم بېرىشتى...

— بۇ بىر ئۇلۇغ سەپەركەن ! — دېدى ئەنۋەر مۇسابايوف كۆپچىلىك جىمىغاندىن كېيىن ، — مەن بىر تەكلىپ بەرمەكچىمەن .

— خوش قېنى !

— تۆرەم ئاتىمىز بىلەن ئەخمەت ئەپەندىمنى ئۈزىتىپ قويۇش يۈزىسىدىن گۈللۈك قورۇدا بىر نەزىر ـ چاي بېرەي دەيمەن . يۇرت كاتتىلىرىمىز ئاتىمىز بىلەن ئەپەندىمنى دۇئا بىلەن ئۈزىتىپ قويسا .

— چۈشلۈك تاماققا لوسىگۈڭغا — شاكىرجان باينىڭ ئۆيىگە خەۋەر بېرىۋەتكەنىدۇق .

— ئىككى سائەتتە چېيىمىز تەييار بولىدۇ . ئۆيىمىز مانا يولنىڭ ئۇ چېتىدىلا . شاكىرجان بايغا مەن تېلېفون بېرىپ دەپ قويىمەن .

— شۇنداق بولسۇن ، تۆرەم جانابلىرى .

— رەئىس جۇمهۇرىمىز ئېلىخان تۆرەم جانابلىرى بىلەن ھەمداستىخان بولۇۋالايلى !

— شۇنداق قىلسىلا تۆرەم !

كۆپچىلىك تەرەپ ـ تەرەپتىن چۇرقىراشتى .

— ماقۇل ! — دېدى تۆرەم كۈلۈپ قويۇپ ، — بۇ ئىشنىمۇ ئورۇس باشلىقلارغا دوكلات قىلماسمىز ـ ھە ؟

كۆپچىلىك كۈلۈشتى . ھەرقانداق ئىش سوۋېت كونسۇلى ياكى 2 ـ دومغا دوكلات قىلىنمىدىغان بولغاچقا ، بۇ ئىشتىن نارازى باشلىقلار تۆرەمنىڭ تەنىسىدىن كۈلۈشتى .

— دېمىسىمۇ ھەممىلا ئىش ئۇلارنىڭ كۆرسەتمىسى بىلەن بولۇۋاتىدۇ ، ئەپەندىم ! — دېدى مۇھەممەتجان مەخسۇم ئەخمەت ئەپەندىمگە قاراپ ، نارازىلىقىنى ئوچۇق ئاشكارىلاپ ، — بىز قانداق ھۆكۈمەت ئۆزى ؟ رەئىس جۇمھۇرىمىز چېغىدا نەگە بارىدۇ ، نېمە قىلىدۇ ھەممىنى سوراپ ئولتۇرسا ، مەن سوتنىڭ باشلىقى ئۆلۈمگە ھۆكۈم قىلىمەنۇ ، 2 ـ دومنىڭ تەستىقىنى ئالىمەن . مايتاغدىن توپىلاڭ كۆتۈرۈپ ، سوپاخۇن دېگەن يىگىت مىڭ مۇشەققەتتە ئەسكەرلىرىنى باشلاپ غۇلجىغا كەلدى ، خەۋەرىڭىز بار ، ئەپەندىم . ئورۇسلار ئاشۇ سەكسەن نەچچە يىگىتنى قورالسىزلاندۇردى . تۆرەم ئاتىمىز ئارىغا كىرىپ مىڭ تەسلىكتە قوراللىرىنى ئېلىپ بەردى . مانا ھازىر سوپاخۇن نۇرغۇن ئادەم بىلەن ئاقسۇغا چۈشۈپ ئۇ يەرنى تىترەتمەكتە !

ئەخمەتجان — ھەربىي ئىشلار كومىتېتىنىڭ مەسئۇلى قارىقۇمچاق ، قارا بۇرۇت يىگىت كۈلۈپلا قويدى ، ئىپادە بىلدۈرمىدى .

— خىتايدىن قۇتۇلۇپ ئورۇسقا تۇتۇلغان ئوخشايمىز ، — دېدى مۇھەممەتجان مەخسۇم خاپا بولۇپ ، — ھەربىيدە كوماندىر روتىدىن يۇقىرى كوماندىرلار تاماملا ئورۇس .

— قانداق قىلىمىز ، بىز خەقتىن ھەربىي تاكتىكا بىلىدىغان ، كوماندىر بولالىغۇدەكلەر راستىنىلا يوقكەن ، — دېدى رەخىمجان سابىر ھاجىيوف ، — ھەممىمىز قوراللارنىڭ تىلىنى ئورۇسلاردىن ئەمدىلا ئۆگەندۇق . ئۇرۇش مەيداندىكى ھەرىكەتلەرنىمۇ شۇلار ئۆگەتتى .

— مۇستاپا كامالدەك بىر ئەزىمەت بولسىدى ھەي ! — دېدى ئېلىخان تۆرەم ئەلەم بىلەن ، — ئامال يوق ، جىڭغا ئىس-

ھاقىبېك، شىخوغا پالىنوف ئۇرۇش قوماندانى بولۇپ ماڭدى. بىزدىن بۇ ئىشقا لايىق بىرى چىقمىدى. شېڭ شىسەي سوپاخۇن-نى تەربىيىلەپ قويغانىكەن، مانا ئۇيغۇردىن ھەربىي بىلىمى بار ئادەم شۇ!

تۆرەمنىڭ گېپىنى ئۇيغۇرلارغا قىلىنغان مەسخىرە دەپ چۈشەنگەن مۇتائالى خەلپىتىم:

— قوماندانىنىڭ كاتتىسى ئەنجانلىقتىن چىقىدۇ. مەزەم-زات زامانىدىكى مانجۇلارغا قارشى غازاتتا «مەھمۇد پوچى» دې-گەن بىرى چىققۇىدى، ياغاچتىن زەمبىرەك ياساپ غۇلجىنى تىترەتتى. بىراق زەمبىرىكى دۇشمەنگە تەگمەي تاس قالدى ئۆزد-نى يوقاتقىلى. مانا ئەنجانلىق ھەربىي ئالىم!

— ھا ـ ھا ـ ھا!...

ھېكىمبەگ غوجام ھەممىدىن قاتتىق كۈلدى. بۇ بىر توپ غۇلجا يۇقىرى قاتلاملىرىنىڭ ئوقۇمۇشلۇق، ئىناۋەتلىك، ئەل سۆيەر كاتتىلىرى ئارىسىدا بىرلا ئەخمەتجان كەم سۆز، خىيالچان ۋە ھەممىگىلا ئىللىق چىراي بىلەن قاراپ كۈلۈپ قويىدىغان يىگىت. قالغانلىرىنىڭ ھەممىسىنىڭ ئۆز ھېسابى، مۇددىئاسى بار ئىدى. لېكىن ئۇلار ھېچ نەدە بۇ مۇددىئالىرىنى ئوچۇق ـ يورۇق دېيەلمەيتتى، سىرداشلار جەم بولۇپ قېلىشقانلىرىدىلا پىچىرلىشىپ دېيىشەلەيتتى. لېكىن بىرلا ئىش ئۇلارنىڭ ھەم-مىسىگە ياقمايتتى: بۇ «ۋاقىتلىق ھۆكۈمەت» چوڭ ـ كىچىك ئىشلارنىڭ ھەممىسىدىلا سوۋېت كونسۇلىنىڭ ياكى 2 ـ دومىنىڭ يولىيورۇقىنى ئالاتتى. بۇ ئىشتىن ھېچكىم رازى ئەمەس ئىدى.

تۇرمۇش ھېچكىمنى رازى قىلغان ئەمەس. گەرچە چوڭ ئۆزگىرىشلەر بولۇپ، بىرلىرىگە تاج، بىرلىرىگە كى-شەن ـ كويزا ھەدىيە بولۇپ تۇرسىمۇ، ھايات ھامان قېلىپىدىن چىقالمايدۇ. بۇ زېمىندا قانچە قانلار تۆكۈلدى، كۆز يېشىنىڭ ۋە

كۆلكە ـ ناخشىنىڭ ھېسابى يوق، شۇنداقتىمۇ ھاياتتىن رازى
بولۇپ دۇنيادىن ئۆتكەن بىرمۇ ئادەم يوق. 1732 ـ يىلى
مەنچىڭ خانلىقىغا تەۋەلىك بىلدۈرگەنلىكى ئۈچۈن يۈگچېڭ خاد-
نىڭ «جاساقبەگ» يارلىقىغا، كېيىن چيەنلۇڭ خانغا ساداقەت
كۆرسەتكەنلىكى ۋە ئىلىنى گۇللەندۈرۈشتە خىزمەت كۆرسەتكەن-
لىكى ئۈچۈن «ۋاڭ» لىق ئۇنۋانىغا ئېرىشكەن ئىمىن ۋاڭنىڭ
9 ـ مىراسخورى ھاكىم ئاغىچىنىڭ ھېسابىدا ھېكىمبەگ ئاتال-
غان غىياسىدىن بەگ غوجام بولسۇن، ياكى مۇنۇ ساھىبخانا ـــ
شىنجاڭدىكى ئەڭ چوڭ باي ھۈسەنباينىڭ ئەۋلادى ئەنۋەر مۇسابا-
يوف بولسۇن، ياكى «ئۇسۇلى جەدىت» نى غۇلجىغا ئەكىرىپ،
تاپقان ـ تەرگىنىنى مائارىپ ئۈچۈن سەرپ قىلىپ، خەلقپەرۋەر-
لىكى ۋە پاكىز پەزىلىتى بىلەن ھۆرمەت تاپقان ئابدۇموتائالى
خەلپىتىم ھەزرەتلىرى بولسۇن، ياكى ئاتۇشتىن ھەۋەس بىلەن
ئىلىغا كېلىپ بۇ يەرنى گۈللەتكەن سابىر ھاجىلار ئەۋلادىدىن
بولغان رەخىمجان سابىر ھاجىيوف بولسۇن، ياكى باشقىلار بول-
سۇن، ھاياتتىن ھېچكىم رازى بولغان ئەمەس. ئەلۋەتتە رۇس-
لارنىڭ تاجاۋۇزى بىلەن گۇمران بولغان قوقان خانلىقىنىڭ
ھەسرەتلىك پۇشتى ئېلىخان تۆرەم ھەممىدىنمۇ بەتتەر نارا-
زى ئىدى. ھايات ھېچكىمنى رازى قىلمىدى. ئۇلارنىڭ ھەممى-
سى خەلقىگە، شۇ قاتاردا ئۆزلىرىگە بەخت ئىزدىگۈچىلەر، بۇ
ئۇلارنىڭ ئورتاقلىقى. لېكىن بۇ ئورتاقلىق ئىچىدە نۇرغۇن
كۈرەشلەر، زىددىيەتلەر مەۋجۇت. بۇنى ھەممىسى چۈشىنىدۇ.
تۆكۈلگەن ۋە تۆكۈلىدىغان قانلار كىملەرنى رازى قىلىدۇ، كىم-
لەرنىڭ پايدىسىغا بولىدۇ؟ بۇ تېخى ھېچكىمگە مەلۇم ئەمەس.
خۇددى ئالدىنقى سەپتە ئۆلۈمنى ئۇنتۇپ، دۈشمەننى يوقىتىشنىلا
ئويلاپ سوقۇشۇۋاتقان جەڭچى كىم ۋە نېمە ئۈچۈن قۇربان بې-
رىشنى ئويلاپ ئولتۇرمىغاندەك، بۇ ھوقۇق ۋە ئىناۋەت ئىگى-
لىرىمۇ كېچە ـ كۈندۈز تىرىشىپ ـ تىرمىشىپ كىمگە ئىش-

لەۋاتقىننى بىلمەيدۇ. بىرلا ئەخمەتجان ئۇلار بىلمىگەننى بىلى-
دۇ. چۈنكى ئۇ كۆپ ۋە ئەتراپلىق ئويلايدۇ، ئۆگىنىدۇ ۋە
خۇلاسىلەيدۇ. ھازىر ۋە كەلگۈسى توغرىسىدا توغرا ۋە ئېنىق
چۈشەنچىگە ئىگە بولۇش ئۈچۈن، دۇنيادا، جۇڭگودا، مۇنۇ شىنى-
جاڭدا بولۇۋاتقان ئىشلارنى ئۇجۇر - بۇجۇرلىرىگىچە بىلىۋېلىشقا
تىرىشىدۇ. شۇنىڭ ئۈچۈن مۇنۇ ھۆكۈمەت كاتتىۋاشلىرىنىڭ
مۇددىئا - مەقسەتلىرى ئۇنىڭغا ئايدىڭ. لېكىن ئۇ ھېچكىمگە
ھېچنېمە دېمەيدۇ. ئۇ ھەممىلا ئادەمنىڭ گېپىنى مېيىقىدا كۈ-
لۈپ قويۇپ بېرىلىپ ئاڭلايدۇ. سوئاللارغا ئاددىيلا جاۋاب بېرىش
بىلەنلا چەكلىنىدۇ. ئۇنىڭ گېزىتلەرگە ئا. ئىلىلىق دېگەن
تەخەللۇس بىلەن ئۇيغۇر، رۇس تىللىرىدا يازغان ماقالىلىرى
ئۇنىڭ راۋان، مەنىلىك جۈملىلەردىن تۈزۈلىدىغان ئاغزاكى نۇ-
تۇقلىرىدا زادىلا تەكرارلانمايدۇ. ئۇ گويا ھېچنەدە، ھېچ نەرسە
يازمىغاندەك، ئۈچىسىغا پودپولكوۋنىك بەلگىسى بار ھەربىي كى-
يىم كىيىپ، پۇتىغا ئۆتۈك كىيىپ بىردە خادىك بىلەن، بىردە
ئۆزى ھەيدىگەن «قارا» ماشىنىدا ئالدىراپ يۈرۈپ ئالدىنقى سەپ
ئۈچۈن تەمىنات، ئادەم ۋە قوراللارنى تەييارلاش بىلەن بولغان
كۈنلەرنى ئۆزىمۇ تۇيماي ئۆتكۈزمەكتە. شۇڭا ئۇ ھەم سىرلىق،
ھەم ھۆرمەتلىك.

يالغۇز ھېكىمبەگ غوجاملا ئالدىراش ئەمەس. ئۇ ئىشخانى-
سىدا ئولتۇرۇپمۇ يارەنلىرىنى يىغىۋېلىپ چاقچاق - كۈلكە بى-
لەن ۋاقىت ئۆتكۈزۈپ رەئىسنىڭ چىشىغا تېگىدۇ. بەش ۋاخ
نامىزىنى شەھەر ئىچىدىكى مەدرىسىگە بېرىپ جامائەت بىلەن
ئالدىرىماي ئوقۇيدۇ، كالاسكىغا ئولتۇرۇۋېلىپ نەزىر - چىراغ،
توي - تۆكۈنلەرگە بېرىپ تۇرىدۇ. باغ، دەريا بويلىرىدا ئۆز
ھەمسۆھبەتلىرى بىلەن ساز - نەغمە تىڭشاپ چاقچاقلىشىپ كۆ-
ڭۈل ئېچىشنىمۇ قولدىن بەرمەيدۇ. مۇئاۋىن رەئىس جۇمھۇرلۇق
نامى ئۇنىڭ تۇرمۇشىنى قىلچە ئۆزگەرتمىگەن. ئۇنىڭ ئۈچۈن

此为试读，需要完整PDF请访问：www.ertongbook.com